

گذری بر قالی‌های مناطق ایران

هدف‌های رفتاری: در پایان این فصل از هنرجو انتظار می‌رود که بتواند:

- ۱- گستره‌ی پهناور قالی‌بافی ایران را بیان نماید.
- ۲- ویژگی‌های کلی نقوش و قالی‌بافی در آذربایجان و اصفهان را بیان نماید.
- ۳- ویژگی‌های کلی نقوش و قالی‌بافی در خراسان و کردستان را بیان نماید.
- ۴- ویژگی‌های کلی نقوش و قالی‌بافی در فارس و بختیاری را بیان نماید.
- ۵- ویژگی‌های کلی نقوش و قالی‌بافی در کرمان و اراک را بیان نماید.
- ۶- ویژگی‌های کلی نقوش و قالی‌بافی در همدان و ترکمن را توضیح دهد.

گذری بر قالی‌های مناطق ایران

مناطق که پرسودتر بوده است اقدام نموده‌اند.

آذربایجان: قالی‌بافی آذربایجان حکایت از گذشته‌ای پرسابقه و پررونق این صنعت دارد. هم‌اکنون نیز قالی‌بافی در بسیاری از شهرها و روستاهای آذربایجان متداول است. در مراکز قالی‌بافی آذربایجان چون تبریز، ارومیه، اردبیل، سراب، مرند، مراغه، هریس، اهر، مشکین‌شهر، خوی، سلماس، استفاده و بهره‌گیری از نقوش گردان و هندسی قالی‌بافی با رج شمار پایین (۲۰ رج) تا اعلاترین قالی‌ها (۱۲۰ رج) بافته و تولید می‌شود. تبریز به‌عنوان تولیدکننده‌ی قالی‌های نفیس و هنری هم‌اکنون دارای جایگاه پراهمیتی در قالی‌بافی ایران است به‌ویژه که با بهره‌گیری از طرح‌های مبتکرانه و متنوع طراحان هنرمند و خلاق دارای پیشرفت قابل ملاحظه‌ای نیز بوده است. اکثر قالی‌های بافت تبریز با توجه به سلیق مصرف‌کنندگان دارای رنگ‌های ملایم و هماهنگ است که با پشم و ابریشم بافته می‌شوند.

در مناطق مشکین‌شهر، اهر، هریس قالی‌بافی با توجه به سنت و گذشته‌ی بافت این مناطق با طرح‌ها و نقوش هندسی (اکثراً لچک و ترنج) و با رنگ‌های تند لاک‌ی، سبز، ... بافته می‌شود. در اردبیل نیز نقوش هندسی که مشابهت بسیاری با

چنان که می‌دانیم قالی‌بافی در همه‌ی مناطق ایران، از شمال تا جنوب و از شرق تا غرب، رواج دارد. در هر منطقه براساس سابقه و سنت این هنر طرح‌ها و نقوشی با رنگ‌بندی خاص خودشان بافته می‌شوند. هم‌چنین نحوه و سبک بافت در هریک از مناطق متفاوت است. به همین جهت برای به‌وجود آوردن امکان تفکیک و شناسایی هریک از مناطق قالی‌بافی لازم می‌آید تا با طرح‌ها و نقوش و روش‌های بافت و هویت‌های بومی آن‌ها آشنا شویم.

طرح‌ها و نقوش قالی‌ها از وجوه آشکاری است که می‌توان با شناخت تفاوت‌های آن‌ها با یکدیگر، تسلط نسبی برای شناسایی قالی‌بافی مناطق را به‌دست آورد. این شناخت نیازمند اطلاعات و تجربه‌های عینی و عملی است که با سعی و کوشش مستمر در راه شناخت انواع گوناگون قالی‌های کشورمان حاصل می‌شود. در برخی از مناطق از طرح‌ها و نقوش مناطق دیگر استفاده و تقلید می‌کنند که علت آن به جوانی و نوپایی قالی‌بافی در این گونه مناطق باز می‌گردد. گاه نیز در یک منطقه با وجود داشتن سوابق معتبر قالی‌بافی، به دلایل اقتصادی به بافت طرح‌ها و نقوش سایر

تصویر ۱-۱۴

پیشرفت قابل توجهی که در این مدت داشته جایگاه مناسبی به دست آورده است. در شهرهای مرنده، سلماس، خوی و ارومیه به میزان قابل توجهی قالی‌هایی با نقش ماهی بافته می‌شود. قالی‌بافی در آذربایجان بر روی دارهای گردان تبریزی و با گره‌ی متقارن صورت می‌پذیرد.

نقوش قالی‌های منطقه‌ی قفقاز دارد با استفاده از پشم و ابریشم بافته می‌شوند.

مراغه در نزدیکی تبریز از مناطق مهم قالی‌بافی در آذربایجان است که در گذشته‌ای نه‌چندان دور به بافت قالی‌های ابریشم با طرح و نقش و رنگ‌بندی ابریشم‌بافی قم، روی آورده است و با

تصویر ۲-۱۴- قالیچه‌ی بافت هریس

تصویر ۴-۱۴- قالیچه‌ی بافت اردبیل

تصویر ۳-۱۴- قالیچه‌ی بافت قرجه

به کار گرفته شده در قالی‌ها متنوع و عمدتاً دارای رنگ‌بندی‌های تند می‌باشند و مشابهت زیادی با رنگ‌بندی‌های کاشی‌کاری‌های معرق دارند.

در کاشان و مناطق اطراف آن نیز قالی‌بافی معمولاً با پشم و با بهره‌گیری از نقوش لچک ترنج عباسی مشهور کاشان صورت می‌پذیرد. کاشان در گذشته در بافت قالی‌های ابریشمین شهرت داشته ولی امروزه بافت این قالی‌ها در کاشان رونق سابق را ندارد.

اصفهان: اصفهان و کاشان از پراهمیت‌ترین مناطق قالی‌بافی دوران صفوی بوده‌اند. بسیاری از قالی‌های قدیمی بازمانده از دوران صفوی نمایانگر پیشرفت قالی‌بافی در مناطق ایران مرکزی است. هم‌اکنون نیز قالی‌بافی در مناطق اصفهان، کاشان، نایین، شهرضا، نجف‌آباد، جوشقان، اردستان، میمه و ... رایج است. بافت قالی‌های اعلا و ظریف با استفاده از پشم و ابریشم در اصفهان و مناطق اطراف آن متداول است. طرح‌ها و نقوش

تصویر ۵-۱۴- قالی بافت کاشان

تصویر ۶-۱۴- قالی بافت اصفهان

تعداد رنگ‌های کم‌تری رنگ‌بندی شده است. قالی‌های نایین به‌طور معمول دارای تارهای چله‌ی پنبه‌ای است. قالی‌بافی در منطقه‌ی اصفهان و کاشان بر روی دارهای ثابت و با استفاده از گره‌ی نامتقارن صورت می‌پذیرد.

طرح‌های هندسی خاصی که به نام طرح جوشقان شهرت دارد در قالی‌های بافت جوشقان و میمه مشاهده می‌گردد. در نایین و اطراف آن نیز قالی‌بافی با طرح و سبکی خاص رایج است. طرح‌ها و نقوش به‌کار گرفته شده در قالی‌های نایین مشابهت بسیاری با طرح‌ها و نقوش قالی‌های اصفهان دارد که با

تصویر ۷-۱۴- قالی بافت نایین

تصویر ۸-۱۴- قالی بافت جوشقان

قائن، کاشمر، سبزوار، نیشابور، بردسکن، تربت، قوچان و بجنورد متداول است.

قالی‌های بافت مشهد به‌طور معمول با پشم بافته می‌شوند و با طرح‌های لچک ترنج و افشان، نقوش معمولاً درشتی از گل‌های عباسی را در خود جای داده است و رنگ‌های تند لاکه و سبز و نارنجی و سرمه‌ای در اغلب قالی‌های مشهد مشاهده می‌گردد.

خراسان: بررسی نتایج آماری قالی‌بافی منطقه‌ی خراسان نشانگر آن است که تعداد قابل توجهی دار قالی (نزدیک به ۱۵۰,۰۰۰ دار) در منطقه‌ی پهناور خراسان وجود دارد. از این‌رو این منطقه با دارا بودن بیش‌ترین حجم تولید قالی در ایران حائز اهمیت شمرده می‌شود. قالی‌بافی در خراسان، در مناطق مشهد، بیرجند، طبس،

تصویر ۹-۱۴- قالی بافت مشهد کارگاه عمو اوغلی

در قالی بافی بیرجند نیز عمدتاً با استفاده از نقش ماهی هرات به تولید قالی مشغول هستند. در قالی‌های بیرجند و مشهورترین ناحیه‌ی آن (مود) معمولاً از پشم و ابریشم درباخت قالی‌ها استفاده می‌کنند.

در گذشته‌ای نه‌چندان دور، مشهد از مراکز تولید قالی‌های با کیفیت و نفیس محسوب می‌شد ولی هم‌اکنون به‌جز قالی‌های آستان قدس رضوی و معدودی از تولیدکنندگان خصوصی، عمده‌ی تولیدات قالی مشهد تجارתי تلقی می‌شود.

تصویر ۱۰-۱۴ قالی بافت بیرجند

مرکز خراسان رایج نموده است. در شمال منطقه‌ی خراسان چون قوچان و بجنورد بافت قالی با استفاده از نقوش هندسی که مشابهت زیادی به قالی‌های کردستان و قفقاز دارد رایج است و به‌طور معمول قالی‌ها در اندازه‌های کوچک تولید می‌گردند.

قالی‌بافی در مناطقی چون سبزوار، نیشابور، بردسکن و کاشمر با به‌کارگیری طرح‌ها و نقوش ناین، ورامین، تبریز و اخیراً اراک و مشک‌آباد صورت می‌پذیرد و این بیش‌تر به‌دلیل توجهات اقتصادی است که تقلید و استفاده از نقوش سایر مناطق را در

تصویر ۱۱-۱۴- قالی کردی قوچان

می‌گردد، ضمن آن که به‌کارگیری نقوش هندسی و گل‌فرنگ نیز در قالی‌های منطقه متداول است.

قالی‌بافی در بیجار و با دیگر مناطقی که با تقلید از سبک بیجار قالی‌می‌بافند اندکی متفاوت است. قالی‌های بیجار بسیار فشرده و مقاوم می‌باشند. هرچند بیجار و کردستان در گذشته‌ای نه‌چندان دور دارای نقوش متنوعی بوده‌اند اما امروزه قالی‌های بافت منطقه‌ی بیجار بیشتر دارای نقش ماهی است که به ماهی افشار اشتها دارد.

در قالی‌بافی کرمانشاه و سنقر نیز از طرح‌ها و نقوش هندسی و نیمه هندسی استفاده می‌کنند و رنگ‌های لاک‌ی و قهوه‌ای و کرم در بیش‌تر قالی‌های این مناطق مشاهده می‌گردد.

بافت قالی‌های با نقوش هندسی و رنگ‌های تیره نیز در خراسان متداول است که به نام بلوچ شهرت دارند. این قالی‌ها معمولاً در اندازه‌های کوچک بافته می‌شوند و از تولیدات طوایف و عشایر ساکن در مرکز خراسان محسوب می‌گردند.

قالی‌بافی در خراسان، بر روی دارهای گردان تبریزی و کرمانی، با گره‌های متقارن و نامتقارن متداول است.

کردستان: قالی‌بافی در مناطق کوهستانی غرب ایران در شهرستان‌های سنندج، کرمانشاه، بیجار، قروه، سقز، بانه، تکاب، بوکان و سنقر متداول است. بافت قالی در این مناطق معمولاً بر روی دارهای گردان تبریزی و با گره‌ی متقارن صورت می‌گیرد. در منطقه‌ی سنندج و اطراف آن استفاده از نقش ماهی و بته با رنگ‌های تند لاک‌ی و زمینه‌های سرمه‌ای تیره به فراوانی مشاهده

تصویر ۱۲-۱۴- قالی بافت بلوچ

تصویر ۱۳-۱۴- قالی بافت سنندج

تصویر ۱۴-۱۴- قالی بافت سنندج

تصویر ۱۴-۱۵ - قالی بافت بیجار

بوده است که به فراخور فصول سال با استقرار در محل‌های مناسب (بیلاق - قشلاق) به چرا و نگه‌داری دام و احشام می‌پرداختند دست بافت‌ها و قالی‌های بافت ایلات فارس ضمن آن که نیازهایشان را تأمین می‌نماید بخش قابل توجهی از حجم تولید قالی‌های فارس محسوب می‌گردد.

قالی‌بافی فارس دارای گستره‌ی وسیعی است که علاوه

فارس: قالی‌بافی منطقه‌ی فارس دارای گذشته‌ی پراهمیتی است. اشارات فراوان مورخان، جهان‌گردان و جغرافی‌دانان به دست‌بافت‌های منطقه‌ی فارس، در نوشته‌ها و یادداشت‌های خویش، بیانگر قدمت و سابقه‌ی بافت قالی در میان مردمان این خطه است.

منطقه‌ی فارس از دیرباز محل استقرار ایلات و عشایری

براستان فارس در بخش‌هایی از استان‌های کرمان، هرمزگان و کهگیلویه و بویراحمد، به دلیل استقرار ایلات در این مناطق، رایج می‌باشد. از ایلات مستقر در منطقه‌ی فارس می‌توان از ایل قشقایی و طوایف مختلف آن اینالو، بهارلو، باصری، نفر و نیز ایل‌های لر و عرب نام برد که هر یک در محدوده‌ی جغرافیایی خاصی استقرار یافته‌اند. نحوه‌ی زندگی این ایلات و کوچ‌رو بودن آنان موجب شده که از دارهای افقی (زمینی) که به راحتی قابل حمل و نقل است استفاده نمایند؛ هر چند در سال‌های اخیر بسیاری از بافندگان ایلاتی از دارهای گردان (ایستاده) استفاده می‌نمایند. گره‌ی به کار رفته در قالی‌بافی فارس متقارن می‌باشد و استفاده از نخ‌های پشمی در پرز و چله‌ی قالی‌ها نیز متداول است. استفاده از پشم دام‌های بومی و تولید نخ‌های دست‌ریس و به کارگیری رنگ‌های گیاهی در قالی‌بافی فارس هر چند امروزه رواج گذشته را ندارد اما از شهرت

و ویژگی‌های قالی‌بافی منطقه‌ی فارس محسوب می‌گردد. طرح‌ها و نقوش متنوع قالی‌های منطقه‌ی فارس عموماً از نوع هندسی است و بسیاری از بافندگان توانایی بافتن یک یا چند قالی را بدون استفاده از نقشه و صرفاً با اتکا بر ذهن خویش دارند که این شیوه از خصوصیات و ویژگی‌های پراهمیت قالی‌بافی در فارس است.

در سال‌های اخیر نیز بافت قالی‌هایی که به نام گبه شهرت یافته‌اند با توجه به قدرت ذهنی‌بافی بافندگان منطقه رونق و رواج قابل توجهی یافته است. قالی‌بافی در شیراز، فیروزآباد، جهرم، آباده، فسا، اقلید و دیگر شهرهای فارس با به کارگیری طرح‌ها و نقوش هندسی متداول است. هم‌چنین در داراب فارس قالی‌بافی با طرح و نقش قم رایج شده و در منطقه‌ی بوانات بافندگان بیش‌تر به بافت قالی‌های با نقشه‌ی کاشان مشغول‌اند.

تصویر ۱۶-۱۴- قالی بافت فارس (قشقای) (قشقای)

تصویر ۱۷-۱۴- قالی بافت فارس (قشقای))

تصویر ۱۸-۱۴ - قالی بافت فارس (قشقایی)

تصویر ۱۹-۱۴- قالی بافت فارس (قشقای)ی

تصویر ۲۰-۱۴- گبه بافت فارس (قشقایی)

بختیاری: استان چهارمحال و بختیاری منطقه‌ای کوهستانی است که در غرب استان اصفهان قرار دارد. این منطقه که در دامنه‌ی کوه‌های زاگرس قرار دارد از دیرباز محل استقرار ایل بختیاری بوده است.

قالی بافی منطقه‌ی بختیاری از سابقه‌ای نزدیک به ۲۰۰ سال برخوردار است که زیاد نیست با این وجود رنگ‌های گیاهی مناسب در منطقه و دوام قالی‌های بختیاری شهرت بسیاری را نصیب قالی این منطقه کرده است. گره‌ی به کار رفته در قالی‌های بختیاری متقارن است و رنگ‌های هماهنگ و ملایم و شاداب از ویژگی‌های آن محسوب می‌گردد. رنگ‌رزی گیاهی خامه‌های پشمی

هنوز در مناطق بختیاری متداول است.

از طرح‌های بسیار مشهور و متداول بختیاری طرح خشتی است. با این طرح و نقش به تعداد زیادی قالی تولید می‌شود. از دیگر طرح‌ها و نقوش متداول در بافت قالی‌های بختیاری طرح درختی، قابی سروی، لچک ترنج و گل مینا می‌باشند و از مناطق مهم قالی بافی آن می‌توان از شهرکرد، چالستر، سامان، شلمزار، فرادبند، قهفرخ و بروجن را نام برد.

در مناطق جنوبی بختیاری قالی‌هایی با تار و پود پشمی بافته می‌شود. طرح و نقوش هندسی این قالی‌ها مشابهت بسیاری با نقوش قشقایی فارس دارد و به نام یلمه شهرت دارد.

تصویر ۲۱-۱۴- قالی بختیاری بافت شهرکرد

تصویر ۲۲-۱۴- قالی بافت شهرکرد

تصویر ۲۳-۱۴- قالی بافت یلمه

تأثیراتی را که طرح‌ها و نقوش پارچه‌های کرمانی بر قالی‌بافی باقی گذاشته است نادیده گرفت. هنرمندان طراح کرمانی در بسیاری از مواقع با طرح‌های مبتکرانه و خلاق خویش قالی‌های بسیار زیبایی را به جهان فرش عرضه نموده‌اند که سخت مورد توجه مصرف‌کنندگان داخلی و خارجی بوده است.

در بافت قالی‌های کرمانی از گره‌ی نامتقارن استفاده می‌کنند و بسیاری از قالی‌ها با سه پود بافته می‌شوند که از ویژگی‌های قالی کرمان است، چون در دیگر مناطق معمولاً از دو پود در بافت استفاده می‌کنند. قابل ذکر است که در گذشته‌ای نه‌چندان دور سبک و شیوه‌ای به نام بی‌گره‌بافی در قالی‌بافی کرمان رایج شد که لطافت بسیاری بر کیفیت قالی کرمان وارد نمود.

کرمان: شهرت قالی‌های بافت کرمان در حدی است که زیبایی و جلوه‌ی آن ضرب‌المثل شده است. اگرچه از نظر قدمت تاریخی، بسیاری از کارشناسان سابقه‌ی قالی‌بافی در کرمان را به بیش از ۵۰۰ سال نسبت نمی‌دهند.

قالی‌های کرمان دارای طرح‌های بسیار متنوعی هستند. طراحان هنرمند نقشه‌ی کرمانی از تعداد پرشماری رنگ در طرح‌ها و نقوش استفاده می‌کنند از این‌روست که رنگ‌های شاداب متعدد و طرح‌های پرکار و متراکم را می‌توان از ویژگی‌های قالی‌های کرمان برشمرد.

کرمان از دیرباز به‌عنوان تولیدکننده‌ی پارچه‌های دست‌بافت نفیس شناخته شده است به همین جهت نمی‌توان

تصویر ۲۴ - ۱۴ - قالی بافت راور کرمان

می‌باشد. قالیچه‌های بافته شده در این مناطق دارای طرح و نقش هندسی و ذهنی‌باف می‌باشند و به نام افشار شهرت دارند. رنگ‌های به کار رفته در قالی‌های افشار غالباً قهوه‌ای، ارغوانی، آبی تیره و قرمز تند می‌باشند.

علاوه بر کرمان، راور و رفسنجان نیز از مراکز مهم بافت قالی‌های با کیفیت در این استان محسوب می‌گردند. جالب توجه است که در مناطق جنوب استان کرمان (شهر بابک، سیرجان) که بیش‌تر محل استقرار طوایف و عشایر افشار است طرح‌ها و نقش‌هایی بافته می‌شود که کلاً متفاوت با طرح‌های قالی کرمان

تصویر ۲۵-۱۴ - قالی بافت شهر بابک کرمان

تصویر ۲۶-۱۴- قالی بافت کرمان

اراک: بررسی گذشته‌ی قالی‌بافی منطقه‌ی اراک نشانگر آن است که قالی‌بافی در این منطقه قریب ۲۰۰ سال قدمت دارد. مشهورترین و با کیفیت‌ترین قالی‌های منطقه‌ی اراک در روستای ساروق در فاصله‌ی ۴۰ کیلومتری اراک تولید می‌شود که شهرت جهانی دارد.

در بسیاری از بافته‌های ساروق نقوشی از گل و گلبرگ‌ها، بته‌ها و ... در رنگ‌بندی‌های پخته و زیبا مشاهده می‌شود. البته بسیاری از طرح‌های لچک ترنج، ترنج‌دار، افشان و دسته‌گلی ساروق در کیفیت‌های متنوع، در دیگر مناطق استان مرکزی مانند

محلات لیلیان و آشتیان نیز تولید می‌گردد.

تفرش نیز از مناطق قالی‌بافی اراک است که متأثر از بافته‌های ایلاتی تک بود، طرح‌های هندسی و نقوشی از گل‌ها و پرندگان را، در متن‌های پرکار و متراکم، تولید می‌کند. این طرح‌ها و نقش‌ها بیشتر به نام رودبار شهرت یافته‌اند.

فراهان نیز یکی دیگر از مشهورترین مناطق قالی‌بافی اراک محسوب می‌گردد که با به‌کارگیری نقوش ماهی و بته و همچنین نقوش هندسی قالی‌هایی پرکیفیت عرضه می‌نماید. بافندگان منطقه‌ی اراک از گره‌ی نامتقارن در بافت قالی استفاده می‌نمایند.

تصویر ۲۷-۱۴- قالی بافت ساروق

تصویر ۲۸-۱۴- قالی بافت تفرش

تصویر ۲۹-۱۴- قالی بافت اراک

تصویر ۳۰-۱۴- قالی بافت ساروق

همدان: بخش قابل ملاحظه‌ای از تولیدات قالی‌های تجارتي در اندازه‌های کوچک در منطقه‌ی همدان صورت می‌پذیرد. از این‌رو قالی‌بافی منطقه‌ی همدان قابل توجه است. این منطقه به دلیل مجاورت با اراک از یک طرف و کردستان از طرف دیگر، تحت تأثیر قالی‌بافی این دو منطقه قرار دارد. این تأثیر در طرح‌ها و نقوش قالی‌های همدان مشهود است. قالی‌های منطقه‌ی همدان غالباً یک پود و کلفت می‌باشند و دارای رنگ‌آمیزی تندی هستند. طرح‌های گردان و هندسی در نقش‌های دسته‌گلی، بندی دسته‌گلی، ترنج‌دار، ماهی و گلدانی در بسیاری از این قالی‌ها دیده می‌شود.

در همدان قالی‌بافی دوپود نیز متداول است و به نام شهرباف مشهور است. در بافت این قالی عموماً از نقش‌ها و طرح‌های کردستان بهره می‌برند. این قالی کیفیت قابل توجهی از نظر بافت و رنگ دارد.

از جمله مناطق مشهور قالی‌بافی در همدان می‌توان از درجزین، آنجلاس، نهاوند، برچالو، مهربان، ملایر، اسدآباد و کبودرآهنگ نام برد.

همدان: بخش قابل ملاحظه‌ای از تولیدات قالی‌های تجارتي در اندازه‌های کوچک در منطقه‌ی همدان صورت می‌پذیرد. از این‌رو قالی‌بافی منطقه‌ی همدان قابل توجه است. این منطقه به دلیل مجاورت با اراک از یک طرف و کردستان از طرف دیگر، تحت تأثیر قالی‌بافی این دو منطقه قرار دارد. این تأثیر در طرح‌ها و نقوش قالی‌های همدان مشهود است. قالی‌های منطقه‌ی همدان غالباً یک پود و کلفت می‌باشند و دارای رنگ‌آمیزی تندی هستند. طرح‌های گردان و هندسی در نقش‌های دسته‌گلی، بندی دسته‌گلی، ترنج‌دار، ماهی و گلدانی

تصویر ۳۱-۱۴ قالی بافت برچالو همدان

تصویر ۳۲-۱۴- قالی بافت ملایر

تصویر ۳۳-۱۴- قالی بافت درجزین همدان

تصویر ۳۴-۱۴- قالی بافت ملایر

و پرکاری است. نقوش قالی‌های ترکمن با توجه به ساختار فرهنگی آنان بسیار پرمعنا است و هریک از نقش‌ها نام و مفهوم خاصی برای خود دارد.

رنگ غالب قالی‌های ترکمن لاکه تندا است، ضمن این که به‌طور کلی تعداد رنگ‌های به‌کار رفته در قالی‌ها نیز کم است و بسیاری از نقوش در متن و حاشیه‌ی قالی‌ها با رنگ کرم و مشکی به‌وجود آمده‌اند.

در بافت قالی‌های ترکمن از گره‌ی متقارن استفاده می‌کنند و بسیاری از تولیدات قالی‌های ترکمن بر روی دارهای افقی زمینی بافته می‌شود.

ترکمن: ترکمن‌ها در منطقه‌ی شمالی ایران، در شرق دریای خزر، زندگی می‌کنند. قالی‌بافی از دیرباز در میان ترکمن‌ها متداول بوده است و خصوصیات فرهنگی آنان موجب گردیده که در طی سالیان صرفاً به بافت طرح‌ها و نقوش خاص خود اقدام نمایند. قالی‌بافی در میان ترکمن‌ها به‌عنوان یک ضرورت، که بخشی از اقتصاد آنان را تشکیل می‌دهد، تلقی می‌گردد. قالی‌های ترکمن دارای کیفیت‌های متنوعی است. در چله‌ی این قالی‌ها علاوه بر نخ‌های پنبه‌ای از نخ‌های پشمی و ابریشمی نیز استفاده می‌شود. نقش قالی‌های ترکمن معمولاً به‌صورت واگیره‌ای است که به‌نام گول نامیده می‌شود. این نقش دارای حاشیه‌های باریک متعدد

تصویر ۳۵-۱۴- قالیچه‌ی ترکمن

خودآزمایی

- ۱- مناطق مهم قالی‌بافی ایران را نام ببرید.
- ۲- ویژگی‌های قالی‌بافی در منطقه‌ی آذربایجان را شرح دهید.
- ۳- مناطق مهم قالی‌بافی در منطقه‌ی اصفهان را نام ببرید.
- ۴- ویژگی‌های قالی‌بافی در منطقه‌ی خراسان را شرح دهید.
- ۵- ویژگی‌های قالی‌بافی در منطقه‌ی فارس را شرح دهید.
- ۶- آیا در همه‌ی مناطق قالی‌بافی صرفاً از نقشه‌های سنتی و بومی خودشان استفاده می‌کنند؟ توضیح

دهید.

- ۷- قالی‌بافی در منطقه‌ی جنوب کرمان چه ویژگی برجسته‌ای دارد؟
- ۸- آیا سابقه‌ی تاریخی قالی‌بافی در منطقه‌ی اراک بیش از کرمان است؟
- ۹- ویژگی‌های قالی‌بافی همدان را بیان کنید.
- ۱۰- قالی‌های بافت ترکمن معمولاً بر چه نوع داری بافته می‌شود؟ به نظر شما دلیل آن چیست؟